

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВ «ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ КОЛЕДЖ «ПОЛІССЯ»»**

Циклова комісія педагогіки та фізичного виховання

ЕФЕКТИВНІ КОМУНІКАЦІЇ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Освітньої програми:

Початкова освіта

Галузі знань:

01 Освіта / Педагогіка

Спеціальності:

013 Початкова освіта

БЕРЕЗНЕ – 2025

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Викладач

Григор'єв В. А.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії педагогіки та фізичного виховання

Протокол №6 від «21» лютого 2025 року

Голова циклової комісії

Олександр ІВАЩУК

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ефективна комунікація – це обмін повідомленнями, під час якої співрозмовники демонструють взаємоповагу, і той, хто слухає, сприймає з повідомлення саме те, що має на увазі мовець.

1. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Ефективні комунікації» є складовою циклу професійної підготовки фахових молодших бакалаврів. Програма вивчення навчальної дисципліни «Ефективні комунікації», складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів спеціальності 013 Початкова освіта.

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ, ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни : розвиток комунікативної компетентності майбутніх педагогів, підвищення рівня їхньої етичної взаємодії з учнями, формування комунікативної спрямованості у студентів, курс покликаний допомагати становленню сучасного педагога, котрий розвивається і формується в умовах сучасного освітнього простору.

Завдання навчальної дисципліни:

- формування комунікативної компетенції студентів;
- надання студентам знань теоретичних положень педагогічної комунікації;
- ознайомити студентів з сутністю поняття “спілкування” та його значенням у професійній діяльності педагога;
- набуття студентами комунікативного досвіду, що сприяє розвитку креативних здібностей студентів та спонукає до самореалізації фахівців, активізує пізнавальні інтереси, реалізує евристичні здібності як визначальні для формування професійної майстерності та конкурентоздатності сучасного фахівця;
- вироблення навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері: ефективний вплив на співрозмовника за допомогою вмілого використання різноманітних мовних і позамовних засобів, оволодіння культурою монологу, діалогу та полілогу; сприйняття та продукування якісного усного та писемного мовлення, вибір комунікативно виправданих мовних засобів;
- сформувати у студентів готовність до налагодження ефективної психолого-педагогічної взаємодії з учасниками педагогічного процесу, вчити

обирати оптимальні форми й методи педагогічного спілкування відповідно до індивідуальних можливостей учнів початкових класів, рівня їхньої підготовки, умов спілкування.

Предмет вивчення навчальної дисципліни - педагогічно адаптована система понять про закономірності та механізми комунікативних процесів у навчанні, психіки людини, пізнання та спілкування особистості, принципи моделювання діяльності особистості у сучасному суспільстві.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті вивчення навчальної дисципліни **здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:**

Інтегральна компетентність. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі в професійній діяльності, що вимагає застосування положень і методів психолого-педагогічної науки та характеризується певною невизначеністю умов, а також нести відповідальність за результати своєї діяльності в освітньому процесі.

Загальні компетентності.

ЗК 7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Спеціальні (фахові) компетентності.

СК 1. Здатність до застосування системи психолого- педагогічних знань і умінь, що є базовими для реалізації змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти.

СК 3. Здатність до використання відкритих ресурсів, інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі.

СК 6. Здатність визначати мету та завдання освітнього процесу, коригувати його шляхом зіставлення проміжних результатів із запланованими.

СК 9. Здатність до відстеження динаміки та забезпечення підтримки особистісного розвитку дитини в освітньому процесі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:
Знати:

- місце комунікативного компонента в структурі педагогічної діяльності;
- зміст комунікативної функції інженера-педагога;
- визначення та характеристику понять «комунікація» і «спілкування»;
- роль спілкування в процесі розвитку людини і його життєдіяльності, роль і значення педагогічного спілкування в навчально-виховному процесі;
- визначення поняття педагогічного спілкування, його специфіку, характеристику його функцій і структурних елементів, характеристику етапів педагогічного спілкування і завдання, які вирішуються на кожному з них;
- визначення стилю педагогічного спілкування, характеристику стилів педагогічного спілкування;

- роль невербальних і вербальних засобів в управлінні педагогічним спілкуванням,
- класифікацію невербальних засобів спілкування, їх характеристику та вимоги, що висуваються до їх використання в ході реалізації дидактичних проектів;
- характеристику слухання як активного процесу, його етапи та прийоми слухання, які використовуються на кожному з його етапів під час педагогічного спілкування;
- визначення поняття конфлікту і стадій його протікання;
- визначення поняття педагогічного конфлікту, його специфічні особливості і можливі причини виникнення, визначення і характеристику ділових і особистих педагогічних конфліктів;
- визначення поняття «стратегія взаємодії», характеристику стратегій взаємодії і можливості їх використання.

Вміти:

- визначати рівень сформованості власних комунікативних умінь і якостей, значущих для спілкування, власних особливостей спілкування та розробляти програму саморозвитку комунікативних здібностей, визначати шляхи і способи саморозвитку якостей, значущих для спілкування, подолання утруднень, що виникають в ситуаціях спілкування;
- проводити діагностику рівня власної емоційної стабільності, обирати і застосовувати методи самоуправління емоційним станом перед публічним виступом (перед проведенням вами уроку), під час спілкування (в ході проведення уроку) і після виступу (після проведення уроку);
- розробляти програму психологічного настроювання на виконання педагогічної розповіді в аудиторії;
- обирати і застосовувати стилі (моделі, позиції) педагогічного спілкування в різних педагогічних ситуаціях;
- встановлювати міжособистісний контакт з учнями, психологічно налаштовувати учнів на роботу, створювати ситуації діалогу і переходу до подальшої пізнавальної діяльності;
- обирати і застосовувати вербальні і невербальні засоби в ході педагогічного спілкування;
- здійснювати самоаналіз комунікативної діяльності, визначати корективи, які слід внести у власну майбутню комунікативну діяльність;

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
навчальних досягнень здобувачів освіти з дисципліни
«Ефективні комунікації»

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є: регулярна перевірка завдань, виконаних як на заняттях, так і позааудиторний час, тематичне тестування, контрольна робота, диференційований залік.

6. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність 013 Початкова освіта Освітня програма: Початкова освіта Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Нормативна
		Рік підготовки: 1-й рік
		Семестр – 2
		Лекційні – 20
		Практичні - 30
		Самостійна робота – 40
		Вид контролю: диференційований залік

7. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА I. КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ. Сутність поняття комунікативні навички. Комунікативні навички в професійній самореалізації. Комунікативні навички, застосовані для особистої та соціальної реалізації. Комунікативна компетентність. Складові комунікативної компетентності. Типи комунікаційних навичок. Hard Skills та Soft Skills. Характеристика твердих та м'яких навичок. Модель емоційного інтелекту. Компоненти емоційного інтелекту.

ТЕМА II. ПОНЯТТЯ КОМУНІКАЦІЇ. Поняття комунікацій. Ключові складові ефективних комунікацій. Кодування, засоби зв'язку (канали). Базові елементи процесу обміну інформацією. Усні комунікації. Письмові комунікації. Комунікативні зв'язки в організаціях. Комунікативні схеми. Неформальні комунікації. Бар'єри на шляху міжособових комунікацій.

ТЕМА III. СПІЛКУВАННЯ ЯК КОМУНІКАЦІЯ. Сутність спілкування в аспекті розвитку комунікаційних навичок. Моносуб'єктивний підхід в спілкуванні. Полііндивідуальний підхід в спілкуванні. Інтеріндивідуальний підхід в

спілкуванні. Класифікації видів спілкування. Основні рівні спілкування. Невербальна комунікація. Форми невербальної комунікації. Психологічний контакт. Суб'єктивне оцінювання партнерів. Зворотний зв'язок як процес взаємоспямованих відповідних дій.

ТЕМА IV. ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ. Сутність поняття мовленнєве спілкування. Акт вербальної комунікації. Процес слухання. Види слухання: нереллексивне та релексивне. Види реакцій людини під час слухання. Побудова висловлювання. Монолог і діалог. Невербальне спілкування. Невербальні засоби передавання інформації. Комунікативна (дискурсивна) етика.

ТЕМА V. ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ ТА ПЕРЕКОНАННЯ. Поняття аргументації. Доведення та його частини. Теза у доведенні. Аргумент. Форми аргументів. Помилка недостатнього обґрунтування. Помилка підміни часткового загальним, відносного – абсолютним. Типові помилки, яких припускаються під час аргументації та їх розподіл.

ТЕМА VI. КОНФЛІКТИ. Поняття конфлікту. Предмет конфлікту. Види конфлікту. Сфери прояву конфліктів. Суб'єкти конфлікту: внутрішньо особистісні (інтраперсональні), міжособистісні (інтерперсональні), особистісно-групові та міжгрупові конфлікти. Конфлікти порушені потребами: когнітивні конфлікти та конфлікти інтересів. Умови виникнення конфлікту. Поняття конфліктної ситуації та інциденту. Прогнозування конфлікту. Профілактика конфліктів. Діагностика конфлікту. Вибір стратегії та тактики поведінки у конфлікті. Правила поведінки в процесі розв'язання конфлікту.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання; словесні та наочні – під час лекційних занять та консультацій, практичні – під час практичних та самостійних робіт. Зокрема, застосовуються інтерактивні методи подання навчального матеріалу: створення проблемних ситуацій; робота у великих і малих групах (умовно «фахових»); рольові вправи, наближені до виробничих ситуацій; виконання евристичних вправ; метод «моделювання ситуації (переважно виробничої)» тощо. Застосовуються комп'ютерні, інтернет-технології та спонукання здобувачів освіти до їх використання, що оптимізує, інтенсифікує освітній процес, адже є не тільки джерелом навчальної текстової та відеоінформації, а й дає можливість конструювання, відтворення певних виробничих ситуацій, у яких реалізуються здобуті теоретичні знання, набуті практичні навички за фахом.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К. : Академія, 2009. 376 с.
2. Бобир О. В. Етикет учителя: навч.-метод. посіб. К.: Слово, 2009. 216 с.
3. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч. посіб. К. : КНЕУ, 2005. 336 с.
4. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч. посібник. К.: Академвидав, 2011. 256 с.
5. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посібник. К.: Академія, 2006. 256 с.
6. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації. К.: Академія, 2010. 312 с.
7. Волкова Н.П. Педагогічні комунікації: Практ. посіб. Д.: РВВ ДНУ, 2005. 128с.
8. Гайдаєнко І. Канали комунікації та лексичні засоби їх вираження (на матеріалі назв чуттєвої сфери) // Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. Серія “Лінгвістика”: Зб. наук. пр. Херсон: Вид-во ХДУ, 2007. Випуск 5. С. 174-180.
9. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. С. 341-342.
10. Горох Г.В., Карпалюк В. С. Комунікативна лінгвістика: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський національний ун-т ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2009. 283 с.
11. Жовтобрюх В.Ф., Муромцева О.Г. Культура мови вчителя : Курс лекцій / за ред. О.Г. Муромцевої. Х.: Гриф, 1998. 208 с.
12. Загнітко А.П., Домрачева І.Р. Основи мовленнєвої діяльності. Донецьк: Вид-во донец. ун-та, 2001. 56 с.
13. Калмикова Л.О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти: навч. пос. Київ: НМЦВО, 2003. 320с.
14. Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. пос. для студентів ВНЗ. К.: Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, 2008. 235 с.
15. Карнегі Дейл «Як здобувати друзів і впливати на людей» КМБУКС, 2017. 256 с.
16. Кінг Патрік «Стратегії і тактики спілкування», Книголав. 2017. 128 с.
17. Корчак Януш Як любити дітей. КСД, 2016. 208 с.
18. Нечепоренко Л.С. Методологічні засади теорії і практики педагогічної майстерності: Монографія. Харків: Видав. центр ХНУ, 2004. 128 с.
19. Оліяр М.П. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до комунікативно-стратегічної діяльності // Science and Education a New
20. Оліяр М.П. Теорія і практика формування комунікативностратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів: монографія. Івано-Франківськ: Сімик, 2015. 500 с.

21. Педагогічна майстерність : [підручник] /І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І.А.Зязюна. [2-ге вид., доп. іпереробл.]. К.: Вища шк., 2004. 422с.
22. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія / за ред. О.А.Кучерук. Київ : КНТ, 2016. 258 с.
23. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: навч. посіб. Львів., 2001. 214 с.
24. Сагач Г. М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навч. посібник Київ : Зоря, 2003. 287с.
25. Семеног О. М. Культура наукової української мови: навч. посібник Київ: «Академвидав», 2010.
26. Сербенська О. Культура усного мовлення: практикум: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
27. Стахів М. Український комунікативний етикет: Навчальнометодичний посібник. К.: Знання, 2008. 245 с.
28. Сухомлинський В.О. Слово вчителя в моральному вихованні // Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т. К.: Рад. школа, 1977. Т. 5. С. 321 –
29. Сухомлинський В.О. Слово про слово // Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т. К.: Рад. школа, 1977. Т. 5. С. 160 – 167.
30. Томан І. Мистецтво говорити. Пер. с чес., 2-е вид. – К.: Політвидав України, 1989. – 293 с.
31. Уварова А.М. Формування риторичної майстерності майбутнього вчителя: навч.-метод. пос. для пед. ун-тів. Суми: СумДПУ, 2007. 132 с.
32. Чмут Т. К. Шляхи розвитку культури спілкування студентів вищих навчальних закладів: навчальний посібник. К.: Основа, 2002. 380с.
33. Чмут Т., Чайка Г. Вербальні засоби спілкування та мовленнєвий етикет // Етика ділового спілкування. – К., 2012. – С. 107-117.
34. Якубовська О.М., Гапійчук І.М. Основи дидактичної емоційної взаємодії: Навч.-метод. посібник до спецкурсу. Вінниця: Велес, 2011. 108 с.